

24. Там само. – С. 30-31.
25. Там само. – С. 31-32.
26. Завальнюк, О. М. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (1918–2011 рр.): іст. нарис / О. М. Завальнюк, О. Б. Комарніцький. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. – С. 83.
27. Завальнюк, О. М. До історії... – С. 51, 54, 72.
28. Там само. – С. 58, 61, 64, 67.

Резюме

В статтє говоритя о жизни, организационно-управленческой и научной работе ректора Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огненка, известного украинского историка, педагога, общественного деятеля, краеведа, академика Академии наук высшего образования Украины, доктора исторических наук, профессора Александра Михайловича Завальнюка.

Ключевые слова: деятельность, ученый, ректор, декан, факультет, университет.

Одержано 7 листопада 2011 року

УДК 94(477)(092)

О.М.Завальнюк

Едуард Михайлович Мельник – педагог, наставник студентської молоді, дослідник освітніх процесів доби Української революції

У статті розповідається про життя та науково-педагогічну діяльність доцента кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Е.М.Мельника.

Ключові слова: вчений, наука, університет.

Формування сучасних рис української інтелігенції найбільше відбувається в університетському середовищі, де зосереджені відомі науково-педагогічні кадри, діють наукові школи, підтримуються і розвиваються

навчально-виховні і громадські традиції. Великий вплив на студентську молодь має особистість вишівського викладача, у якій віддзеркалюються його життєвий і професійний шлях, якості науковця, педагога, громадського діяча. З-поміж кількох тисяч професорів і доцентів Поділля, які самовіддано працюють на ниві вищої освіти, привертає увагу скромна і надзвичайно працювита постать кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Едуарда Михайловича Мельника.

Він народився 11 квітня 1951 р. в с.Китайгород Кам'янець-Подільського району на Хмельниччині. Батько Михайло Васильович майже все своє життя пропрацював у місцевій лікарні, спочатку фельдшером, потім рентгенологом. У роки Великої Вітчизняної війни пройшов довгими фронтовими дорогами в Україні і Чехословаччині, рятував поранених солдатів і офіцерів на полі бою, двічі був поранений. У мирний час захопився садівництвом, мав репутацію найкращого місцевого садівника. Мати Ольга Іванівна померла дуже рано, коли Едуардові виповнилося лише 3 роки. Вона залишилася в пам'яті рідних гордою і нескореною (під час нацистської окупації вона втекла під час облоги на молодь с.Врублівці, яку чужинці збиралися відправити на каторгу до Німеччини, дивом врятувалася від куль у лісі). Вихованням чотирьох наполовину осиротілих дітей займалася переважно бабуся Ірина Григорівна Марценюк (по материній лінії), людина з дивовижною біографією (в період передвоєнних сталінських репресій її разом з чоловіком, майбутнім фронтовиком Іваном Петровичем кілька разів арештовували на тривалий час, вислали за межі України). Дідуся Василя (по батьковій лінії) маленький Едуард так ніколи і не бачив (той помер під час голодомору 1932–1933 рр. у рідному селі після повернення з трудової еміграції у США).

У 1958–1966 рр. навчався у Врублівецькій восьмирічній школі. Едуард Михайлович і досі тепло згадує свою першу вчительку Ганну Петрівну Бачинську та її чоловіка Йосипа Віталійовича, який працював у школі завучем, викладав географію. Завдяки педагогічній майстерності цього вчителя чимало учнів мріяли потрапити у різні куточки світу, про які йшлося на уроках. Бажання мандрувати світом Едуард Мельник таки здійснив (після повноліття став моряком торговельного флоту, милувався полярними ночами, ходив північною частиною Атлантичного океану, потрапляв у грізні шторми, кілька разів висаджувався в морських портах далекої Канади).

1968 року здобув повну середню освіту, закінчивши навчання у Баговецькій середній школі на Кам'яниччині. На все життя запам'ятав юнак

уроки історії Івана Петровича Косовського, хотів бути схожим на свого наставника. Наступного року, відклавши здійснення своїх мрій, пішов до Збройних Сил. Сержант Мельник справно ніс службу у сусідній Білорусі, майстерно опанував радіотехніку.

Помандрувавши світом, Едуард Михайлович приступив до виконання найголовнішої мрії свого життя – стати істориком. У 1975 р. зумів вступити на історичний факультет укладеного Київського університету імені Тараса Шевченка. У цьому храмі вищої освіти і науки юнак почувався надзвичайно комфортно. Вникав у кожне слово маститих професорів, які ще вчора були для нього далекими і чужими, нотував усі цікаві факти, думки і висновки, виробляв мислення історика. Кожна нова лекція, семінарське заняття були сходинками у формуванні історичного світогляду, який стане основою його майбутньої науково-педагогічної діяльності. З нетерпінням чекав наступних лекцій декана факультету Ю.Ю.Кондуфора, професорів В.Н.Котова, А.К.Бучика, А.Ф.Кізченка, С.А.Яковлева, В.С.Стрельського, Л.Г.Мельника, О.П.Маркевича, В.О.Маркіної, К. і Ю. Джеджулів, Ф.Ф.Байкіна, В.С.Бруза, О.М.Овчаренка та ін.

Студент Мельник записався до наукового гуртка з нової і новітньої історії, під впливом професора В.А.Тарасенка, в минулому дипломата, обрав для дослідження тему “Від конфронтації до політики мирного співіснування в радянсько-американських відносинах 70-х рр.”. Керівником погодився стати сам Василь Акимович. У 1980 р. робота була захищена в державній екзаменаційній комісії як випускна, дипломна з високою оцінкою.

Не уникав майбутній фахівець громадської роботи. Виконуючи доручення молодіжних організацій, виступав з лекціями у школах, робітничих колективах, а під час проходження військових зборів на Чернігівщині його лекції з міжнародного становища країни слухали майбутні офіцери запасу, а також мешканці Батурина. Прилучився до руху студентських будівельних загонів. Разом зі своїми товаришами споруджував різні будівельні об’єкти в Заполяр’ї.

Здобувши фах історика, перевірив на себе на педагогічній роботі – у 1980–1981 навчальному році працював учителем історії та правознавства в Хмельницькій середній школі №9. Але хотілося самому творити історичні знання. Для цього перейшов на роботу до вищої школи. З 1981 по 1984 рр. працював асистентом на кафедрі історії КПРС Кам’янець-Подільського державного сільськогосподарського інституту. У зв’язку з профілем вищу зацікавився аграрною проблематикою. А згодом знову подався до столиці. На цей раз вирішив будь-що обрати тему для кандидатської

дисертації. Наполегливу молоду людину у 1984 р. прийняли до аспірантури (денна форма навчання) Київського державного університету імені Тараса Шевченка. Тут він тісно співпрацював з своїм науковим керівником доктором історичних наук, професором Біликом Борисом Івановичем, людиною неординарною, цілеспрямованою, з неабияким організаторським хистом. Для кандидатської дисертації обрали тему “Розвиток сільськогосподарського виробництва в УРСР у 70-ті роки”. Опрацювавши великий комплекс джерел, наявну історичну літературу, молодий науковець за короткий час зумів виробити виважену концепцію дослідження, яку схвалив шеф. Довелося опрацювати величезний комплекс статистики, що характеризувала аграрний сектор, узагальнити її у низці таблиць. Опублікував свої перші наукові праці з теми дисертації. Кілька робіт були депоновані в Інституті наукової інформації суспільних наук у Москві. У 1987 р. спеціалізована вчена рада високо оцінила внесок аспіранта у дослідження теми і одностайно прийняла ухвалу про присудження йому наукового ступеня кандидата історичних наук.

Перед 36-річним Е.М.Мельником відкрилися нові науково-освітні перспективи. На початку 1988 р. його запросили на роботу до Кам’янець-Подільського державного педінституту (з 2008 р. – Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка). Довелося викладати досить цікавий курс політичної історії. Зважаючи на тодішні процеси в радянському суспільстві, наближення краху СРСР тощо, викладач постійно відстежував події в країні, робив відповідні записи в різних зошитах, намагався познайомитися з тими періодичними виданнями, передусім “пухкими” журналами, які виходили у Москві і містили серйозну аналітику суспільно-політичного життя. Студентство було вдячне відповідальному викладачеві за зрілий науковий аналіз, з якого черпало найновіші знання, що допомагали йому орієнтуватися у складних ситуаціях, виробляти таку суспільно-політичну позицію, яка у багато чому не співпадала із офіційним тлумаченням Москви і Києва.

1991 року Едуард Михайлович став на беззастережну підтримку незалежної України. Дихати у політичному сенсі став вільніше. Пригадав, скільки виписок з документів йому не дозволили винести з центральних архівосховищ і використати при написанні кандидатської дисертації (йшлося про ті джерела, які доводили кризові явища у сільському господарстві України у 1970-ті роки). Але з подальшими науковими планами довелося зачекати, оскільки було неясно із долею кафедри політичної історії. У підсумку її ліквідували, Е.М.Мельнику запропонували працювати

в іншому підрозділі – на кафедрі історії України, створеній 1990 року. Її завідувач доцент М.Б.Петров охоче завізував свою згоду на перехід сюди перспективного науковця, бо дбав про значний кадровий розвиток очолюваного ним підрозділу. Це сталося 1994 р. Викладати історію України на неісторичних спеціальностях було не легше, ніж для студентів-істориків. Літератури сильно бракувало. Найбільш доступним виданням тоді був перекладений посібник канадського історика українського походження Ореста Субтельного “Україна. Історія”. Вчені Інституту історії України НАН України під керівництвом академіка В.А.Смолія зробили вузівським працівникам гарний подарунок – видали невеликим накладом двотомник “Історія України: нове бачення”. Це була серйозна література, однак і її не вистачало. Вдруге у своєму житті Едуарду Михайловичу довелося розробляти лекційний курс для студентів, використовуючи масу періодичних видань (газети і журнали тих років містили надзвичайно багато матеріалів з історії України, хоча не всі вони були вивіреними і достовірними з наукового погляду). За короткий час доцент Е.М.Мельник разом зі своїми колегами (доценти А.Ф.Суровий, С.В.Трубчанінов і О.М.Федьков) підготували і у 1995–1996 рр. видали у трьох частинах навчальний посібник “Історія України” від найдавніших часів до наших днів, який відразу полюбився студентській молоді. За ним влаштували справжнє полювання учителі історії Хмельниччини, які дбали про розширення свого наукового світогляду. До кінця 90-х років це видання практично закрило питання мінімуму навчальної літератури на неісторичних спеціальностях.

На історичному факультеті Едуард Михайлович, який все більше і більше викликав довір’я у керівництва навчальним підрозділом і кафедри, отримав доручення викладати кілька навчальних дисциплін – народознавство, методику викладання історії та спецкурс з історії української діаспори. За лекційні курси взявся старанно і відповідально. До кожної теми семінарських і практичних занять розробив відповідні рекомендації, які базувалися на досягненнях вузівської дидактики, наукових здобутках вчених-методистів. Також керував факультетськими навчальними і виробничими практиками на II–V курсах. Тут доводилося співпрацювати з кожною міською школою, базами практик у різних районах Хмельниччини, Тернопільщини і Вінниччини. Студенти-практиканти тих років з вдячністю згадують корисні настанови Е.М.Мельника щодо методів і прийомів застосування теоретичних знань, набутих в студентській аудиторії, у шкільних класах, індивідуальній роботі з учнями.

Погодившись на викладання народознавства, викладач і гадки не мав,

скільки часу треба буде потратити на забезпечення цієї дисципліни автотонними зразками етнокультури. На власному авто він мандрував районами області, наводив контакти із краєзнавцями, етнографами, при їх допомозі потрапляв до власників раритетів, домовлявся щодо умов передачі народних скарбів до майбутнього факультетського музею. До цієї важливої справи залучив і студентів, які сигналізували про ті чи ті артефакти, місця їх розташування. Так крок за кроком матеріальна база дисципліни ставала все більш вагомою, нараховувала десятки цінних речей, якими і нині пишаються на факультеті.

В трудовому колективі Едуарда Михайловича шанували як людину слова, надійного і щирсердечного товариша, багатодітного батька (разом з дружиною Марією Назарівною дали життя 4-м діткам), одного із рушіїв у вирішенні низки факультетських програм. Люди цінували його за відкритість, простоту, щирість, доступність, готовність прийти на допомогу у потрібний момент. Студенти виділяли у свого наставника такі риси, як обізнаність, справедливість, об'єктивність в оцінюванні знань, незаангажованість тощо.

Попри освітню, навчально-методичну і громадську діяльність (працював наставником в одній із академічних груп, завідував експонатами, брав участь у шефстві над рідною школою), намагався визначитися з науково-перспективною темою. Коли університет готувався до свого 80-річчя, доцент Е.М.Мельник разом із проректором з наукової роботи професором А.Г.Філінюком взявся за дослідження історії Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1921–1930 рр.) і запропонували змістовну статтю про цей виш до наукової збірки “Освіта, наука і культура на Поділлі”¹. Здавалося, що історик працюватиме на цьому науковому напрямку, утім вибір був зроблений дещо інший. Не відмовившись від освітньої проблематики як такої, він виявив інтерес до іншого її періоду – Української революції 1917–1921 рр. У цьому Едуарду Михайловичу допоміг досвідчений і знаний в Україні вчений – доктор історичних наук, професор кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка Анатолій Олександрович Буравченков, який якраз і спеціалізувався на тій добі. Багаторазові консультації вивели обох на тему, присвячену процесу становленню національної освіти в Україні в 1917–1920 рр. Це і зумовило подальшу наукову долю Е.М.Мельника.

Ставши докторантом кафедри, на якій працював його консультант, вивчив ступінь наукової розробки проблеми, допізна засиджувався у бібліотеках столиці й інших міст України. Скрупульозність вченого вражала.

Мимо його уваги не пройшла жодна із праць, яка прямо чи опосередковано стосувалася його докторського дослідження. Особливо уважно вивчав доробок учасників тодішньої освітньої політики. З'ясувавши коло недосліджених питань, Едуард Михайлович взявся за найважче – опрацювання джерельної бази. Мені доводилося десятки разів спостерігати за його зосередженим профілем у читальному залі Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України у м. Києві. Вражала велика зібраність, наполегливість історика. У невеликих перервах він з радістю повідомляв про знахідки, порівнював їх з тим, що вміщено у науковій літературі, загорявся майбутньою перспективою узагальнення свіжих історичних фактів. Теж стосувалося і його роботи над періодикою 1917–1920 рр. Мимо пильного ока дослідника не пройшов жоден матеріал, який стосувався становища освітніх закладів, оцінки діяльності педагогів, реакції української громади на відкриття національної школи тощо.

В розмові з дослідником я висловив припущення, що вже відмобілізованого матеріалу йому вистачить на те, щоб зробити докторську дисертацію. Але він продовжував і продовжував заглиблюватися у скарбницю Національного архівного фронду, ставляючи перед собою мету повного охоплення існуючої джерельної бази. Тож не випадково, що опрацьований ним матеріал ліг в основу кількох десятків його статей, щодо різних напрямів українського освітнього життя у той час.

Передусім це стосувалося аналізу громадсько-освітнього руху в Україні на початку ХХ ст., який підготував базу для появи різних типів навчальних закладів², з'ясування суперечностей між Генеральним секретарством освіти і керівництвом Київської шкільної округи як вирішальної передумови для розгортання державного шкільного будівництва на території, підконтрольній Українській Центральній Раді³.

У 2001–2003 рр. у різних наукових виданнях Києва і Кам'янця-Подільського Е.М.Мельник опублікував кілька цікавих розвідок про намагання створити університет в адміністративному центрі Подільського губернії за Української Центральної Ради⁴, спробу українізації старих вищих шкіл в Україні за тієї ж влади⁵, вплив денікінщини на становище університетської освіти⁶, намір відкрити у Кам'янці-Подільському учительський інститут, який мав готувати кадри для вищої початкової школи⁷. Дослідник розпочав створення галереї портретів представників національних вишів, зокрема Ф.П.Сушицького⁸ і П.Г.Клепатського⁹. Звернув він увагу і на наукове життя гуманітаріїв одного із двох державних українських університетів¹⁰.

Дослідник зробив чимало для з'ясування місця і ролі окремих народних університетів в задоволенні просвітних запитів дорослих українців, які не мали середньої освіти і не могли претендувати на повноцінну університетську освіту. У цьому контексті заслуговують на увагу його розвідки про діяльність культурно-просвітньої комісії Київського народного українського університету (КНУУ)¹¹, а також заснування і функціонування Кам'янець-Подільського народного українського університету¹². Історик ґрунтовно проаналізував підготовчі заходи із відкриття в столиці другого українського народного університету тоді, коли гетьманська влада, йдучи назустріч побажанням наукової інтелігенції і частини молоді, готувала зміну статусу діючого КНУУ, збираючись перетворити його у державний¹³. Завдяки цим працям було зроблено переконливий висновок про великий потяг українців до світла знань, з яким пов'язувалося краще майбутнє молодої нації.

Іншим напрямом вивчення обраної проблеми стало з'ясування розбудови національної середньої і початкової школи. Тут Е.М.Мельник виявив велику терпеливість, мобілізуючи надзвичайно розрізнену і нерідко небагату джерельну базу для створення цілісної картини процесу шкільного будівництва у 1917–1920 рр., зокрема на Поділлі¹⁴. Великою заслугою дослідника стало вивчення ним окремих середніх навчальних закладів, що працювали у Кам'янці-Подільському. Йдеться про гімназію для дорослих, створену при місцевому державному українському університеті¹⁵, державну українську гімназію імені С.Руданського¹⁶, державну українську жіночу гімназію¹⁷, приватну жіночу гімназію С.О.Славутинської¹⁸, російську чоловічу гімназію¹⁹, середню технічну школу²⁰. Зацікавило дослідника і становище духовних навчальних закладів в регіоні²¹. Не обійшов він увагою питання про забезпечення реформованої загальноосвітньої школи українськомовними підручниками²².

Ґрунтовне знання історичної доби, використання достовірних фактів, майстерне володіння методикою наукового пошуку забезпечили зазначеним працям добру славу. На відміну від тих дослідників, які представляли молоду національну школу лише з позитивного боку, Е.М.Мельник не обходив і тих непростих проблем, з якими доводилося стикатися педагогічним, учнівському контингенту. Він довів, що українська влада в силу складного військово-політичного, економічного і фінансового становища об'єктивно не могла забезпечити навчальні заклади усіх типів необхідними коштами, добротними приміщеннями, педагогічними кадрами, навчально-методичною складовою. Тож не ідеалізуючи зроблене в шкіль-

ній сфері, вчений вважає, що успіхів тут могло бути набагато більше, якби не складне внутрішнє і міжнародне становище молодого країни.

Негативний вплив на молоду національну школу справляли, як з'ясовано у науковому доробку дослідника, і різні військово-політичні режими, передусім денікінський²³, польський²⁴, більшовицький²⁵. Коли стало питання бути чи не бути українській національній школі, свою відчутну підтримку їй надали великі національно-патріотичні об'єднання українських педагогів – Товариство шкільної освіти, Всеукраїнська учительська спілка, а також “Просвіта”. На переконання Е.М.Мельника, ці чинники в міру можливості пом'якшували руйнівну дію антиукраїнських заходів в сфері освіти, забезпечили тяглість національної освітньої традиції в революційні роки.

Отже, Едуард Михайлович, по-перше, відбувся як зрілий дослідник освітніх процесів в Україні в 1917–1920 рр., по-друге, збагатив історіографію проблеми низкою змістовних розвідок, які значно поглиблюють розуміння національного відродження в освіті, підтримки його широкою українською громадськістю.

Вчений видав понад 60 наукових праць, подав до друку дві монографії, присвячені улюбленій темі, завершив написання докторської дисертації. На цьому шляху усі члени наукової школи “Україна наприкінці ХІХ ст. – у 30 рр. ХХ ст.”, до якої належить і Е.М.Мельник, зичать йому міцного здоров'я, особистого, родинного і професійного щастя, завершальних успіхів в реалізації важливих дослідницьких проєктів.

Примітки

1. Див.: Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, 1998. – Т. 1. – С. 28-35.

2. Мельник, Е. М. Посилення громадсько-педагогічного руху в Україні за рідну мову і національну школу (початок ХХ століття) / Е. М. Мельник // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць / Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Ін-т політ. і етнонаціон. досліджень НАН України. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2001. – Вип. 12. – С. 59-65.

3. Мельник, Е. М. Генеральне секретарство освіти і керівництво Київського шкільного округу: два вектори освітньої політики (липень-листопад 1917 р.) / Е. М. Мельник // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів. У двох томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський держ. ун-т, 2003. – Вип. 2. – Т. 1. – С. 124-127.

4. Мельник, Е. М. Ідея створення Кам'янець-Подільського державного українського університету та спроба її реалізації за Української Центральної Ради (січень-квітень 1918 р.) / Е. М. Мельник // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: зб. статей / Ін-т іст. Укр. НАН Укр. – К., 2002. – Вип. 6. – С. 117-129.

5. Мельник, Е. М. Проблема українізації вищої школи в Україні в добу Центральної Ради (березень-квітень 1918 р.) / Е. М. Мельник // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. – К.: Унісерв, 2003. – Вип. 16. – С. 37-44.

6. Мельник, Е. М. Вища школа і наукові інституції України в період денікінської окупації (вересень-грудень 1919 р.) / Е. М. Мельник // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. – Т. 11. – С. 201-208.

7. Мельник, Е. М. Кам'янець-Подільський учительський інститут: нереалізований проєкт (1919 р.) / Е. М. Мельник // Український історичний збірник. 2011 / Ін-т іст. Укр. НАН Укр. – К., 2002. – С. 309-317.

8. Завальнюк, О. М. Феоктист Сушицький – ректор Київського державного українського університету (1918–1920 рр.) / О. М. Завальнюк, Е. М. Мельник // Історичні і політологічні дослідження: наук. журн. – Донецьк: Донецький націон. ун-т, 2003. – № 5/6 (17/18). – С. 61-72.

9. Мельник, Е. М. Діяльність П.Г.Клепатського в Кам'янець-Подільському державному українському університеті / Е. М. Мельник // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. – К.: Унісерв, 2001. – Вип. 8. – С. 59-61.

10. Мельник, Е. М. Діяльність історико-філологічної секції Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919–1920 рр.) / Е. М. Мельник, А. Г. Філінюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2002. – Вип. 63-64. – С. 59-60.

11. Мельник, Е. М. Діяльність Культурно-просвітньої комісії Київського українського народного університету (травень-липень 1918 р.) / Е. М. Мельник // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2002. – Вип. 62. – С. 38-41.

12. Мельник, Е. М. Кам'янець-Подільський український народний університет (листопад 1919 – початок 1921 рр.) / Е. М. Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т. 7. – С. 28-35.

13. Мельник, Е. М. Другий Київський народний український університет: нереалізований проєкт (серпень 1918 – початок 1919 рр.) / Е. М. Мельник // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Т. 8 (10). – С. 324-339.

14. Мельник, Е. М. Українські середні навчальні заклади на Поділлі у 1917–1920 рр. / Е. М. Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2004. – Т. 4. – С. 48-67; Його ж. Вища початкова

школа на Поділлі в добу Української революції (1917–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Там само. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2006. – Т. 6. – С. 10-25.

15. Мельник, Е. М. Гімназія для дорослих при Кам'янець-Подільському державному університеті (1918–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків: зб. наук. праць за підсумками Другої Міжнародної науково-практичної конференції “Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків” (14–15 травня 2005 р.). – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський держ. ун-т, 2005. – С. 90-92.

16. Мельник, Е. М. Кам'янець-Подільська українська державна гімназія ім. С.Руданського (1918–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Освіта, наукам і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2007. – Т. 9. – С. 213-229.

17. Мельник, Е. М. Кам'янець-Подільська українська державна дівоча гімназія: проблема виживання (1919–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2007. – Т. 10. – С. 271-280.

18. Мельник, Е. М. Кам'янець-Подільська жіноча гімназія С.О.Славутицької (1901–1921 рр.) / Е. М. Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2003. – Т. 3. – С. 127-138.

19. Мельник Е.М. Доля Кам'янець-Подільської російської чоловічої гімназії у 1917–1920 рр. / Е.М.Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2010. – Т.16. – С.104-115.

20. Мельник, Е. М. Становище Кам'янець-Подільської середньої технічної школи (березень-квітень 1918 р.) / Е. М. Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2008. – Т. 12. – С. 153-167; Його ж. Кам'янець-Подільська середня технічна школа за гетьманщини (травень-грудень 1918 р.) / Е. М. Мельник // Там само. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2009. – Т. 13. – С. 32-40; Його ж. Діяльність Кам'янець-Подільської середньої технічної школи за Директорії УНР (кінець 1918 – кінець 1920 рр.) / Е. М. Мельник // Там само. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2009. – Т. 14. – С. 114-122.

21. Мельник, Е. М. Стан церковнопарафіяльних шкіл на Поділлі (кінець XIX – початок XX ст.) / Е. М. Мельник, А. О. Буравченков // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Т. 5 (7). – С. 317-323; Його ж. Подільська духовна семінарія (1798–1920 рр.) / Е. М. Мельник (у друці).

22. Мельник, Е. М. Діяльність видавництва м.Кам'янець-Подільського щодо забезпечення шкіл Поділля навчальною літературою в період УНР / Е. М. Мельник // Кам'янець-Подільський в контексті українсько-європейських зв'язків: історія і сучасність: зб. наук. праць за підсумками Міжнародної наук.-практ. конференції (16-18 травня 2003 р.). – Кам'янець-Подільський, 2004. – С. 134-136;

Його ж. Гетьманщина і проблема забезпечення української школи підручниками (квітень-грудень 1918 р.) / Е. М. Мельник // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. – К.: Унісерв, 2008. – Вип. 24. – С. 19-25.

23. Мельник, Е. М. Українська національна школа в період денікінської навали у вересні-грудні 1919 р. (до історії Товариства шкільної освіти) / Е. М. Мельник // Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: [зб. статей] / Ін-т іст. Укр. НАН Укр. – К., 2004. – Вип. 7. – С. 187-204; Його ж. Боротьба Всеукраїнської учительської спілки за збереження національної школи в часи денікінщини / Е. М. Мельник // Історичний журнал. – К., 2005. – № 6 (25). – С. 83-89; Його ж. Боротьба громадських організацій в Україні за збереження української національної школи в період денікінщини (вересень-грудень 1919 р.) / Е. М. Мельник // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2008. – Вип. 1. – С. 201-229.

24. Мельник, Е. М. Українська школа і польський окупаційний режим на Поділлі: проблема виживання (1919–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Оіум, 2006. – Т. 8. – С. 3-9; Його ж. Польський окупаційний режим і становище української школи на Волині (1919–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів. У 3-х т. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський держ. ун-т, 2007. – Вип. 6. – Т. 1. – С. 43-45.

25. Мельник, Е. М. Роль “Просвіти” у збереженні національної школи в Радянській Україні (1919–1920 роки) / Е. М. Мельник // Етнічна історія народів Європи: зб. наук. праць. – К.: Унісерв, 2005. – Вип. 19. – С. 113-120; Його ж. Роль Товариства шкільної освіти у збереженні національної школи в Радянській Україні (1919–1920 рр.) / Е. М. Мельник // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: зб. за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів (6-7 квітня 2005 р.). – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський держ. ун-т, 2005. – Вип. 4. – Т. 1. – С. 50-52.

Резюме

В статтє рассказывается о жизни и научно-педагогической деятельности доцента кафедры истории Украины Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенка Э.М.Мельника.

Ключевые слова: ученый, наука, университет.

Одержано 1 червня 2011 року